

การประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML)
กรณีศึกษา : อำเภอระโนด อำเภอสทิงพระ และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา*

ชัยลิขิต สร้อยเพชรเกษม
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปีงบประมาณ 2551 ประกอบด้วยระยะที่ 1 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการประเมินการดำเนินงานโครงการ ด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลการดำเนินงาน และปัญหา อุปสรรคจากการดำเนินงาน ระยะที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เป็นการประเมินผลการดำเนินงานโครงการ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามวัตถุประสงค์โครงการ SML และประมวลปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย กลุ่มที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ คือ หมู่บ้านโครงการ SML ในอำเภอระโนด อำเภอสทิงพระ และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 46 หมู่บ้าน และข้อมูลเชิงคุณภาพ จำนวน 1 หมู่บ้าน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ประกอบด้วย แบบสอบถาม/แบบสำรวจข้อมูลของหมู่บ้าน/ชุมชน จำนวน 4 ฉบับ ดังนี้ 1) แบบสอบถามสำหรับประชาชน 2) แบบสอบถามสำหรับประธานหรือคณะทำงานโครงการ 3) แบบสอบถามสำหรับภาคราชการระดับจังหวัด และ 4) แบบสอบถามสำหรับภาคราชการระดับอำเภอ เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการใช้แบบสังเกตและติดตามผลการดำเนินงาน จำนวน 1 ฉบับ และแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จำนวน 2 ฉบับ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ประธานและคณะทำงาน และแบบสัมภาษณ์ประชาชน วิเคราะห์ข้อมูลโดย หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อประมวลผลการศึกษาและสร้างข้อสรุปในการประเมิน

* จัดตีพิมพ์ใน **ชุมชนไทยเข้มแข็ง รวมผลงานทางวิชาการเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน** เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ครั้งที่ 1 ประจำปี 2552 วันพฤหัสบดีที่ 3 กันยายน 2552 ณ หอประชุมโรงละครเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษาบรมราชินีนาถ มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยสถาบันเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน มหาวิทยาลัยนเรศวร(พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 500 เล่ม)

ผลการประเมิน

1. การประเมินผลการดำเนินงานในระยะที่ 1 พบว่า โครงการ SML ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาชุมชน สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน การบริหารจัดการโครงการมีความคุ้มค่า ยึดหลักความประหยัดและควมมีเหตุผล

2. การประเมินผลการดำเนินงานในระยะที่ 2 พบว่า โครงการ SML เป็นโครงการช่วยเพิ่มศักยภาพในการลดรายจ่าย เพิ่มศักยภาพในการหารายได้ และผ่านการจัดลำดับความสำคัญจากที่ประชุมประชาคม ทำให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ ในการทำงานร่วมกัน และทำให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผลการดำเนินงานโครงการทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่ดีขึ้น

คำสำคัญ : โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน, SML, การประเมินโครงการ, ชุมชนเข้มแข็ง, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

บทนำ

โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือโครงการ SML เป็นโครงการที่ดำเนินการตามแนวคิดพื้นฐานที่ว่าประชาชนเป็นผู้ที่มีศักยภาพ มีความสามารถในการคิดเชิงสร้างสรรค์ และมีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตลอดจนเป็นผู้ซึ่งสามารถแสดงบทบาทด้านการพัฒนาในเชิงสร้างสรรค์ ที่มีความสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของตนเอง กลุ่มและชุมชนได้ หากได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และกระตุ้นด้วยนโยบาย กระบวนการ กลวิธีและกิจกรรมที่เหมาะสม โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ ต้องการให้มีการจัดสรรงบประมาณโดยตรง เพื่อประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนจะได้นำไปแก้ไขปัญหาส่วนรวมเพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืน โดยประชาชนเป็นผู้บริหารจัดการเอง และถือเป็นอีกขั้นหนึ่งของการพัฒนาประชาธิปไตยที่ยั่งยืน เป็นรูปแบบในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ในภาคประชาชน จากการมีส่วนร่วมในกระบวนการ เพื่อการดำรงชีพและการมีอาชีพของประชาชน โดยส่วนรวม เป็นการเตรียมความพร้อมของประชาชนในหมู่บ้าน เกิดการสร้างผู้นำในท้องถิ่นที่มาจากภาคประชาชนโดยแท้จริง เพื่อการพัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่นและการกระจายอำนาจ ที่มีประสิทธิภาพในอนาคต

การประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในครั้งนี้ถือว่าการประเมินโครงการ ซึ่งรัฐบาลโดยคณะกรรมการพัฒนา

ศักยภาพหมู่บ้านและชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้มอบหมายให้สถาบัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน (NICE) มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ เป็นหน่วยประสานงาน และสร้างความรู้ ความเข้าใจในโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน ดังนั้น NICE จึงได้จัดทำโครงการ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ตามแนว ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลการ ดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปีงบประมาณ 2551 โดยเปรียบเทียบกับเป้าหมายของโครงการที่ได้กำหนดไว้กับนโยบายที่รัฐบาล กำหนด ซึ่งในรายงานการประเมินนี้ได้นำเสนอเฉพาะส่วนที่เป็นการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพ ของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มหาวิทยาลัยทักษิณได้รับ มอบหมาย ได้แก่ อำเภอระโนด อำเภอสทิงพระ และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

วัตถุประสงค์การประเมิน

วัตถุประสงค์ทั่วไป คือ ประเมินผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและ ชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของอำเภอระโนด อำเภอสทิงพระ และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ปีงบประมาณ 2551 โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

วัตถุประสงค์การประเมินเฉพาะ

1. เพื่อประเมินระหว่างการทำงานโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปีงบประมาณ 2551 โดยจำแนกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลการดำเนินโครงการ และประมวลปัญหา อุปสรรค และ ข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง

2. เพื่อประเมินผลการดำเนินงานโดยรวม โครงการของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ตามแนว ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปีงบประมาณ ในระยะที่ 2 (6 เดือนหลัง) โดยมีจุดประสงค์ย่อย คือ เพื่อประเมินผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง , ตามวัตถุประสงค์โครงการ SML , ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และประมวล ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ในระยะที่ 2 (6 เดือนหลัง)

วิธีการประเมิน

การประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้ดำเนินการประเมินผล โดยมีขั้นตอน และรายละเอียดดังนี้

รูปแบบการประเมินและแนวทางการประเมิน

การประเมินโครงการเพื่อประเมินผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ประเมินดำเนินการโดยประยุกต์แนวความคิดการประเมินอิงวัตถุประสงค์ การประเมินอิสระจากวัตถุประสงค์ การประเมินตอบสนอง และการประเมิน CIPP โดยกำหนดแนวในการประเมินผลโครงการ เป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การประเมินความก้าวหน้าของโครงการหรือการประเมินระหว่างดำเนินงานเป็นการประเมินบริบท ปัจจัย และกระบวนการ ผลการดำเนินงานโครงการ และปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปีงบประมาณ 2551 เป็นการดำเนินการประเมินโครงการ ในช่วงเดือน กันยายน - เดือนพฤศจิกายน ซึ่งเป็นช่วงที่หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการกำลังดำเนินโครงการอยู่

ระยะที่ 2 การประเมินสรุปรวมโครงการ พัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการประเมินหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งได้ดำเนินโครงการสิ้นสุดลงแล้วหรือใกล้สิ้นสุด มีจุดมุ่งหมายเพื่อติดตามผลสรุปการดำเนินโครงการ

การดำเนินการ ในระยะที่ 1 ใช้เทคนิคการประเมินวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลักและเสริมด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพ ส่วนระยะที่ 2 ใช้เทคนิคประเมินเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการในครั้งนี้ ผู้ประเมินกำหนดวิธีดำเนินการโดยใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบผสมวิธี (mixed methodology) โดยใช้ทั้งเทคนิคการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การดำเนินงานที่ใช้เทคนิควิธีการทั้ง 2 แบบ มีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 การประเมินบริบท ปัจจัย กระบวนการ ผลการดำเนินงานโครงการ และ ปัญหา อุปสรรค

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูล ได้แก่ ประธานคณะทำงาน ประชาชน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ที่อยู่ในจังหวัด/หมู่บ้าน/ชุมชนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในปีงบประมาณ 2551 ของอำเภอระโนด อำเภอสทิงพระ และอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ได้กลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการศึกษาซึ่งได้รับการกำหนดจำนวนจากสถาบันเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน (NICE) มหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวน 46 หมู่บ้าน/ชุมชน รายละเอียดของจำนวนหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ในระยะที่ 1 แสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนหมู่บ้านในจังหวัดที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

Node	จังหวัด	ประชากรหมู่บ้าน)								จำนวน (หมู่บ้าน)	กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ	กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ
		s1	s2	s3	S	M	L	XL	total			
ม.ทักษิณ	สงขลา	0	0	0	17	42	15	7	81	46	46	1

คัดเลือกผู้ให้ข้อมูล เมื่อได้รายชื่อของหมู่บ้าน/ชุมชน ที่เป็นแหล่งข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากหมู่บ้าน/ชุมชน ดังนี้ ผู้แทนจากภาครัฐ ในระดับจังหวัด เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด/ปลัดจังหวัด/ตัวแทน จังหวัดละ 1 คน ผู้แทนจากภาครัฐ ในระดับอำเภอ เช่น นายอำเภอ/ ปลัดอำเภอ / ตัวแทน อำเภอละ 1 คน จำนวน อย่างน้อย 2 อำเภอ ผู้แทนที่เป็นคณะกรรมการโครงการฯ เช่น ประธานกรรมการ /รองประธาน / คณะกรรมการในตำแหน่งต่าง ๆ อย่างน้อยโครงการ/หมู่บ้าน ละ 1 คน และผู้แทนจากภาคประชาชน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ประชาชนที่เป็นสมาชิกในโครงการหมู่บ้าน/ชุมชน ละ 1 คน และประชาชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกโครงการ หมู่บ้าน/ชุมชน ละ 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้เก็บข้อมูลระยะที่ 1 – 2

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถาม/แบบสำรวจข้อมูลของหมู่บ้าน/ชุมชน ใช้เพื่อการศึกษาบริบทโดยรวม และวิเคราะห์ผลของการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 4 ฉบับ ดังนี้

1. แบบสอบถามสำหรับประชาชน
2. แบบสอบถามสำหรับประธานหรือคณะทำงานโครงการ

3. แบบสอบถามสำหรับภาคราชการระดับจังหวัด

4. แบบสอบถามสำหรับภาคราชการระดับอำเภอ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยคณะผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัยทักษิณ ที่ผ่านการอบรมชี้แจงเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 2 การประเมินผลผลิตและผลกระทบของโครงการ

การดำเนินงานในระยะที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 เป็นการประเมินเพื่อติดตามผลการดำเนินงาน จากหมู่บ้าน / ชุมชน ที่ได้รับงบประมาณ จำนวน 46 หมู่บ้าน ซึ่งเป็นหมู่บ้านเดียวกันกับผู้วิจัยได้ศึกษาในระยะที่ 1 ส่วนขั้นตอนที่ 2 เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเชิงคุณภาพจากหมู่บ้าน จำนวน 1 หมู่บ้าน เกณฑ์ในการคัดเลือกหมู่บ้านที่ศึกษาในขั้นตอนนี้ คือ เป็นหมู่บ้าน/ ชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินโครงการ สำหรับรายละเอียดของการเก็บรวบรวมข้อมูล ในระยะที่ 2 มีดังนี้

การดำเนินงานในระยะที่ 2 ขั้นตอนที่ 1

แหล่งข้อมูล ได้แก่ ประธานคณะทำงาน โครงการ ประชาชน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่อยู่ในจังหวัด / หมู่บ้าน/ชุมชนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในปีงบประมาณ 2551 ที่ได้รับอนุมัติให้ดำเนินงานตามโครงการที่เสนอจำนวน 46 หมู่บ้าน/ชุมชน ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเดียวกันกับการดำเนินงานระยะที่ 1

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยคณะผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัยทักษิณ ที่ผ่านการอบรมชี้แจงเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในส่วนที่เป็นข้อคำถามปลายเปิด เพื่อประมวลผลการศึกษาและสร้างข้อสรุปในการประเมิน

การดำเนินงานในระยะที่ 2 ขั้นตอนที่ 2

แหล่งข้อมูล ได้แก่ แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร/หลักฐาน และ แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล จากหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 46 หมู่บ้าน

1. แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร/หลักฐาน

เอกสาร/หลักฐานที่ใช้ในการประเมิน ประกอบด้วย เอกสารโครงการที่เสนอขออนุมัติโครงการ เอกสารที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ที่เกี่ยวกับโครงการ อาทิ เอกสารการเบิกจ่ายเงิน เอกสารการเปิดบัญชีธนาคาร เอกสารเสนอราคา ใบสำคัญรับเงิน รายงานความก้าวหน้า บันทึกการประชุม และ ภาพถ่ายประกอบการดำเนินโครงการ

2. แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล ได้แก่ ผู้แทนจากภาคประชาชน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

2.1 ประธานโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านละ 1 คน

2.2 ประชาชนที่เป็นสมาชิกโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โครงการละ 1 คน และไม่ได้เป็นสมาชิกโครงการละ 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลหมู่บ้านละ 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสังเกต และติดตามผล ใช้เพื่อการติดตามตรวจทานความถูกต้องของกระบวนการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 1 ฉบับ

2. แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview Guideline) จำนวน 2 ฉบับ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ประธานและคณะทำงาน และแบบสัมภาษณ์ประชาชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการโดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยคณะผู้ประเมินจากมหาวิทยาลัยทักษิณ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อประมวลผลการศึกษาและสร้างข้อสรุปตามประเด็นในกรอบการประเมิน

สรุปผลการประเมิน

สรุปผลการประเมินผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปีงบประมาณ 2551 ดังนี้

การประเมินผลการดำเนินงานในระยะที่ 1

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาคประชาชน

1.1 ประชาชน มีความคิดเห็นในทางบวกต่อโครงการ SML ในภาพรวม อยู่ระดับปานกลาง โดยพบว่า โครงการ SML ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาชุมชน สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และทำให้คนในชุมชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นมากขึ้น

1.2 ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีต่อโครงการ SML พบว่า กฎ ระเบียบและข้อบังคับโครงการควรมีความยืดหยุ่น งบประมาณควรจ่ายตรงให้ชาวบ้าน ควรมีคณะกรรมการตรวจสอบโครงการเพื่อติดตามผลการดำเนินงาน และควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับความต้องการของชุมชน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาคประธานหรือรองประธานและคณะทำงานโครงการ

2.1 ความคิดเห็นต่อโครงการ SML พบว่า โครงการมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน การจัดการด้านการเงินมีความถูกต้อง และการจัดซื้อ จัดจ้าง มีความโปร่งใสตรวจสอบได้

2.2 การบริหารจัดการโครงการ พบว่า มีความคุ้มค่า ยืดหลักความประหยัด และยืดหลักความมีเหตุผล

2.3 การบริหารจัดการที่เป็นปัญหาสำหรับโครงการ SML ตามลำดับความสำคัญ คือ การกำหนดระเบียบข้อบังคับหรือข้อตกลงในการดำเนินงาน การปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือข้อกำหนด และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนในการวางแผนและตัดสินใจ

2.4 ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา คือ การสร้างความเข้าใจกับปัญหา ร่วมรับผิดชอบ ใ้วางใจกัน สร้างจิตสำนึกรับผิดชอบ ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง คณะกรรมการดำเนินงาน ต้องมีความซื่อสัตย์ และมีความรับผิดชอบ

2.5 ผลการดำเนินงานโครงการ SML ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการประชาธิปไตย และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

2.6 แนวคิดในการพัฒนาหรือสร้างศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน ให้เข้มแข็ง พบว่า ควรสร้างจิตสำนึก รับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ให้อภัยไม่เห็นแก่ตัว มีกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีคุณธรรม ยุติธรรม ซื่อตรง มีความจริงใจและสามัคคี และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

2.7 ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีต่อโครงการ SML พบว่า การดำเนินงานต้องโปร่งใส ภาครัฐควรสนับสนุนการดำเนินงาน อย่างต่อเนื่อง และต้องมีการกำกับดูแลการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาคราชการ

3.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินโครงการ SML พบว่า โครงการ SML แก้ปัญหาของชุมชนได้อย่างยั่งยืน โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้ชุมชนร่วมแก้ปัญหาของหมู่บ้านได้ เป็นโครงการที่ทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีส่วนช่วยสร้างผู้นำรุ่นใหม่ของชุมชน ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยของชุมชน ทำให้ประชาชนมีอาชีพที่มั่นคงมากขึ้น และมีความสุขจิต ยุติธรรม โปร่งใส

3.2 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาโครงการ SML พบว่า ควรเป็นโครงการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการโครงการ การคิดวิเคราะห์และการทำงานเป็นทีม แนวทางการพัฒนาโครงการ SML ในอนาคตควรต้องมีหลักฐานให้รัดกุม ใช้ระบบเครือข่ายชุมชน ให้ส่วนราชการเข้ามาร่วมในการดำเนินงาน โครงการควรมาจากความต้องการที่แท้จริงของชุมชน และควรสร้างความเข้าใจให้ประชาชนในวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างแท้จริง

การประเมินผลการดำเนินงานในระยะที่ 2

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาคประชาชน

1.1 ความคิดเห็นต่อโครงการ SML พบว่า ทำให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ ในการทำงานร่วมกัน คนในชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และพอใจในสิ่งที่ตนมี

1.2 ด้านความยั่งยืนของโครงการ พบว่า คนในชุมชนมีความพึงพอใจต่อโครงการ SML และสามารถดำเนินงานโครงการต่อไปได้ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล

1.3 สิ่งสำคัญที่ทำให้โครงการประสบความสำเร็จ คือ ความสามัคคี ความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่าย การดำเนินงานที่เป็นระบบ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และความซื่อสัตย์ของคนในชุมชน

1.4 สิ่งที่ทำให้โครงการมีความยั่งยืน คือ คณะกรรมการดำเนินงานมีความยุติธรรม น่าเชื่อถือ มีความสามัคคี เสียสละ และมีความรับผิดชอบ คนในชุมชนมีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ และสามัคคี และผู้นำในชุมชนต้องมีภาวะผู้นำ

1.5 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการ พบว่า คณะกรรมการดำเนินงานขาดทักษะด้านความรู้และประสบการณ์ การประชาสัมพันธ์โครงการยังไม่ทั่วถึง และขาดความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ

1.6 ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานโครงการ SML พบว่า ควรจัดอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการกับคณะทำงาน ชี้แจงให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างแท้จริง

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาคประชาชนหรือรองประธานและคณะทำงานโครงการ

2.1 ข้อมูลทั่วไปของโครงการ พบว่า เป็นโครงการช่วยเพิ่มศักยภาพในการลดรายจ่าย เป็นโครงการที่เพิ่มศักยภาพในการหารายได้ และเป็นโครงการผ่านการจัดลำดับความสำคัญจากที่ประชุมประชาคม

2.2 ความคิดเห็นต่อโครงการ SML พบว่า มีการตรวจสอบระบบการทำงานอย่างโปร่งใส มีการวางแผนในการดูแลบำรุงรักษาโครงการ SML ให้ดำเนินการได้อย่างยั่งยืนต่อไป และยึดหลักความมีเหตุผล

2.3 ผลการดำเนินงานโครงการ พบว่า ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่ดีขึ้น มีการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

2.4 ด้านความยั่งยืนของโครงการ พบว่า คนในชุมชนมีความพึงพอใจต่อโครงการ SML การดำเนินงานโครงการสามารถดำเนินงานต่อไปได้ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการดำเนินงานหรือเปลี่ยนแปลงรัฐบาล

2.5 สิ่งสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานโครงการ SML ประสบความสำเร็จ คือ การควบคุมดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ การให้ความรู้ทางวิชาการจากภาครัฐ และการชี้แจงทำความเข้าใจในหลักเกณฑ์และข้อบังคับของโครงการ

2.6 แนวทางที่ทำให้โครงการมีความยั่งยืน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ ความสามัคคี และความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินโครงการ และการสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่องและเพียงพอกับความต้องการของชุมชน

2.7 ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานโครงการ SML คือ การดำเนินงานควรยึดหลักความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีคุณธรรม คณะกรรมการควรพึงมติดีเสียงข้างมากจากที่ประชุม และควรจัดอบรมให้ความรู้ และชี้แจงให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการ

อภิปรายผล

จากการประเมินผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปีงบประมาณ 2551 ผลการประเมินอภิปรายได้ดังนี้

1. จากการสำรวจข้อมูลทั่วไปของโครงการ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นโครงการด้านการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่แท้จริงของชุมชน ทั้งนี้เพราะชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร แสดงให้เห็นว่าโครงการได้ตอบสนองความต้องการของชุมชน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

2. จากการสำรวจข้อมูลทั่วไปของโครงการ พบว่า คุณสมบัติของโครงการส่วนใหญ่เป็นโครงการเพิ่มศักยภาพในการลดรายจ่าย โครงการเพิ่มศักยภาพในการหารายได้ โครงการที่ผ่านการจัดลำดับความสำคัญจากที่ประชุมประชาคม โครงการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ โครงการสร้างโอกาสในอาชีพอย่างยั่งยืน และโครงการเพิ่มความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่แท้จริงของชุมชนซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยดี หลายครอบครัวมีฐานะยากจน จึงสมควรได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพในการหารายได้ ให้รู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัด ทั้งนี้ก็เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นและมีความยั่งยืน โดยที่การดำเนินงานต้องเริ่มโดยชาวบ้านในหมู่บ้าน/ชุมชน ผ่านการจัดประชุมประชาคมหมู่บ้าน/ชุมชน

3. จากการสำรวจข้อมูลทั่วไปของโครงการ พบว่า โครงการส่วนใหญ่ไม่ใช้งบประมาณร่วมกับหน่วยงานอื่น เนื่องจากโครงการนี้รัฐบาลจัดสรรงบประมาณแบบให้เปล่า ดังนั้นโครงการส่วนใหญ่จึงถูกวางแผนให้สามารถดำเนินการได้ด้วยเงินที่ได้รับอนุมัติ จึงไม่จำเป็นต้องกู้ยืม หรือเสนอขอจากหน่วยงานอื่น ๆ อีกทั้งหลักเกณฑ์หนึ่งของการคัดเลือกโครงการได้ระบุอย่างชัดเจนว่า จะต้องเป็นโครงการที่ไม่ซ้ำซ้อนกับที่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนจัดให้มีขึ้น ยกเว้นโครงการที่จะจัดให้มีขึ้นนั้น สามารถดำเนินการร่วมกันได้และเป็นการเกื้อหนุนให้ดีขึ้นกว่าเดิมที่เป็นอยู่

4. การคัดเลือกโครงการมีหลักเกณฑ์ทางเลือกที่ชัดเจน เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทและความต้องการแท้จริงของหมู่บ้าน/ชุมชน ทั้งนี้จะต้องเป็นโครงการที่ไม่ซ้ำซ้อนกับที่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนจัดให้มีขึ้น ยกเว้นโครงการที่จะจัดให้มีขึ้นนั้น สามารถดำเนินการร่วมกันได้และเป็นการเกื้อหนุนให้ดีขึ้นกว่าเดิมที่เป็นอยู่ และเป็นโครงการที่ไม่ขัดหรือหมิ่นต่อกฎหมาย ศีลธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น และต้องไม่เป็นโครงการที่เอื้อประโยชน์ต่อพวกพ้อง หรือเฉพาะกลุ่มบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

5. การริเริ่มและการดำเนินโครงการใช้หลักการมีส่วนร่วมและหลักประชาธิปไตย กล่าวคือโครงการต้องริเริ่มจากหมู่บ้านหรือชุมชนและผ่านการจัดลำดับความสำคัญจากที่ประชุมประชาคม และ

มีการกำหนดกรอบงบประมาณที่จะใช้เพื่อดำเนินการอย่างชัดเจน และ/หรือเป็นโครงการที่สามารถร่วมลงทุน เพื่อดำเนินการร่วมกันภายใต้โครงการเดียวกันกับหมู่บ้านหรือชุมชนใกล้เคียง หรือหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในท้องถิ่นได้

6. โครงการ SML ทำให้การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น กล่าวคือ โครงการทำให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ในการทำงานร่วมกันเกิดความสามัคคีในหมู่คณะ การดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง รู้จักพอใจในสิ่งที่มี ใช้เงินอย่างประหยัด และโครงการ SML ทำให้คนในชุมชนมีชีวิตเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการ

1. ด้านนโยบาย

1.1 ควรมีการปรับปรุงและกำหนดแนวทางนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนของส่วนราชการในระดับอำเภอและจังหวัด มีการกำหนดบทบาทการทำงานในองค์กรต่างๆ เช่น กำหนดความชัดเจนในบทบาทการเป็นที่ปรึกษา การสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับประชาชนและคณะทำงานระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ตลอดจนติดตามความก้าวหน้า หรือกระบวนการในการดำเนินโครงการ การประเมินผลการดำเนินงาน

1.2 ควรมีการปรับเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณให้เป็นไปตามความจำเป็นของปัญหาที่แตกต่างกันตามแต่ละท้องที่ จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับความต้องการของชุมชน ตลอดจนการเพิ่มเงินงบประมาณให้กับโครงการที่ทำสำเร็จ งดเว้น / ยกเลิกโครงการที่ไม่ประสบความสำเร็จ ควรจัดสรรงบประมาณด้านอาคารสถานที่เพื่อใช้เป็นสถานที่ในการประชุมได้

1.3 ควรให้ความรู้ทางการเกษตรแก่ประชาชน เพื่อการส่งเสริมโครงการให้มีความต่อเนื่องยั่งยืนต่อไป

2. ด้านแนวทางการดำเนินโครงการ

2.1 ควรมีการจัดระบบการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับประชาชนอย่างทั่วถึงโดยการประชาสัมพันธ์ การจัดการอบรมให้ความรู้โดยวิทยากร

2.2 ควรมีขั้นตอนการตรวจสอบดูแลโครงการ และระบุผู้มีหน้าที่รับผิดชอบให้ชัดเจน เพื่อให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์

2.3 ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจในกระบวนการดำเนินโครงการทุกขั้นตอน รวมทั้งช่วยแนะนำแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ

2.4 ควรปรับหลักเกณฑ์ผู้เข้าร่วมประชาคม โดยลดจำนวนผู้เข้าร่วมประชาคมลงอีก ควรให้คณะกรรมการหมู่บ้านมาจากการประชาคม หรือมาจากการคัดเลือกจากประชาชนอย่างแท้จริง

2.5 ไม่ควรจำกัดประเภทโครงการ ควรให้ประชาชนเป็นผู้เสนอโครงการเอง เนื่องจากแต่ละชุมชนมีสภาพปัญหาและความต้องการในชุมชนที่แตกต่างกัน จึงต้องมีโครงการที่แตกต่างกัน ตามความเหมาะสม

บรรณานุกรม

คณะกรรมการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML)ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.

คู่มือขั้นตอนหลักการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน(SML)
ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. 2547.

มหาวิทยาลัยนเรศวร และสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา . การศึกษาผลลัพธ์และผลกระทบ
จากการดำเนินการโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน.

มหาวิทยาลัยนเรศวร. 2548.

ศูนย์การเรียนรู้และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ภาคใต้.ปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง: แนวคิดใหม่ในการพัฒนาเศรษฐกิจ (ออนไลน์) 12 พฤศจิกายน 2549
(อ้างเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2549). จาก <http://www.moe.go.th/southernstudy/tp.php>.